

Interpersoonlijke modellen in de psychologie (H002097)

Cursusomvang (nominale waarden; effectieve waarden kunnen verschillen per opleiding)

Studiepunten 4.0

Studietijd 120 u

Aanbodsessies en werkvormen in academiejaar 2024-2025

A (semester 1)

Nederlands

Gent

hoorcollege

Lesgevers in academiejaar 2024-2025

Van den Berge, Luc

PP05

Verantwoordelijk lesgever

Aangeboden in onderstaande opleidingen in 2024-2025

stptn

aanbodsessie

Bachelor of Science in de psychologie (afstudeerrichting klinische psychologie)

4

A

Bachelor of Arts in de moraalwetenschappen

4

A

Bachelor of Arts in de wijsbegeerte

4

A

Schakelprogramma tot Master of Science in de psychologie (afstudeerrichting klinische psychologie)

4

A

Vorbereidingsprogramma tot Master of Science in de psychologie (afstudeerrichting klinische psychologie)

4

A

Onderwijstalen

Nederlands

Trefwoorden

Persoon-context interacties

Situering

Interpersoonlijke modellen in de psychologie is een bachelorvak voor de afstudeerrichting Klinische psychologie, dat zich situeert in Blok 2: Modellen in de psychologie. In Blok 2 staat het begrijpen, verklaren en voorspellen van DE mens centraal. Het vak zoomt in op de interpersoonlijke processen en de interactie tussen persoon en context.

Inhoud

In dit opleidingsonderdeel komen volgende onderwerpen aan bod:

- Inleiding. Een overzicht van het uitgebreide domein van interpersoonlijke processen - zowel binnen als tussen personen - met als doel inzicht te verwerven in het complexe samenspel van bio-psycho-sociale variabelen in de interpersoonlijke wereld van de mens op alle leeftijden en in alle culturen. Het opleidingsonderdeel geeft antwoorden op 7 vragen die ook bij de andere vakken 'modellen in de psychologie' aan bod komen (zie verder).
- Ontwikkeling en afbakening. De opbouw gebeurt in de eerste plaats conceptueel, en pas in de tweede plaats historisch. De kernconcepten zijn communicatie/invloed; recursiviteit; samenhang en context; de interpretatieve wending (hermeneutic turn) in de psychologie (van gedrag naar betekenis); agency; bidirectionanliteit en sociaal constructionisme. Belangrijke ideeën: basisidee dat psychologische processen inherent interpersoonlijk zijn en dat sociale processen aan de basis liggen van het menselijk functioneren; communicatie opgevat binnen de context van socioculturele regels en normen; belang van sociale perceptie en attributie; taxonomie van normaal en abnormaal gedrag dat kan begrepen worden vanuit een interpersoonlijke context; hechtingstheorie en mentale representaties van interacties; interpersoonlijke opvattingen van emoties; sociaal-cognitieve theorie en agency. Bijzondere aandacht gaat naar de interpersoonlijke perceptietheorie van Ronald Laing, het onderzoekswerk van de groep rond Gregory Bateson, met bijzondere aandacht

voor *Pragmatics of human communication* (Watzlawick et al.), eerste en tweede orde cybernetica, en de uitwerking van het communicatieperspectief door o.m. Mattheeuws, De Mol, en Pearce en Cronen (*Coordinated management of meaning*).

- Hedendaagse theorieën en relatie tot andere modellen in de psychologie. Sociaal constructionisme (Berger and Luckman 1966, Gergen, 1985), onderzoek naar sociale representaties (Moscovici en Zeegers), *Coordinated Management of Meaning* (Pearce and Cronen, 1980). Wederkerige beïnvloeding (bidirectionaliteit) vanuit het behavioristisch perspectief (Patterson & Fisher, 2002, een actie-reactiemodel met voorspelbaarheid) en vanuit het *cognitief-dialectische perspectief* (Valsiner e.a., 1997).
- Uitgangspunten/kernconcepten.
 - Persoon, gedrag en betekenisverlening worden steeds binnen context gezien. Gedrag/betekenisverlening wordt opgevat als een kenmerk van de relaties tussen een persoon en de omgeving in het hier en nu. Normaliteit en aangepastheid zijn contextafhankelijk. Een voorbeeld hiervan is Hinde (*Relationships, a dialectical perspective* 1997) waarin onderzocht wordt hoe mensen interacties en relaties construeren, hoe interacties ingebed zijn in relaties, hoe relaties ingebed zijn in andere samenlevingsvormen en hoe deze ingebed zijn in een cultuur, met bidirectionele invloeden tussen al deze contextniveaus. De wisselwerking tussen persoon en context kent wetmatigheden die niet af te leiden zijn uit de persoon op zich, noch uit de context op zich. De persoon wordt beïnvloed door de context, maar niet eenzijdig bepaald. Context is niet determinerend, maar 'construerend'. Alles wat betekenis verleent, is context, inclusief biologische en sociale aspecten van context.
 - Mensen nemen deel aan communicatieve processen die gekenmerkt worden door recursiviteit: ze construeren mee de sociale werkelijkheid.
 - De wisselwerking tussen persoon en context is complex. Complexiteit is noodzakelijk om gedrag te begrijpen en moet of kan niet worden gereduceerd. Het is betekenisvol op zich en laat een flexibele manier van kijken met meerdere invalshoeken toe. De uitwisseling van informatie tussen persoon en context - feedback - is cruciaal om stabiliteit en evolutie te begrijpen. Feedback mechanismen zijn circulaire processen zonder begin en eind, die door de deelnemers aan de communicatie onvermijdelijk en niet altijd beseft geïnterpungeerd worden.
 - De psycholoog is recursief deel van de context en kan niet neutraal observeren zonder te interveniëren (cf. onderscheid tussen eerste en tweede orde cybernetica; belang van de hermeneutische wende).
 - Verandering is niet op voorhand te voorspellen (principe van de equifinaliteit)
 - De focus ligt op het verloop van onderliggende processen en niet op gedragssuitkomsten. Basis interpersoonlijke processen en mechanismen zijn o. m. intimiteit, empathie, steun, conflict, vertrouwen, hechting, sociale identiteit, (nonverbale) communicatie, sociale motivatie, sociale cognitie, sociale perceptie, ...
 - Zelfervaring hangt samen met invloed zien/een gevoel van agency ervaren. Verschillende filosofische, psychologische en klinische benaderingen van het concept agency komen aan bod.
 - De notie van agency verwijst naar de capaciteit die mensen hebben om (doelgericht) gedrag te kunnen stellen om een andere persoon te kunnen beïnvloeden, en de mogelijkheid om deze relationele ervaringen te interpreteren en er betekenissen uit te construeren. We zetten daarbij expliciet doelgericht tussen haakjes omdat naast intentionele invloed ook het belang van niet-intentionele invloed aan bod komt. Agency impliceert dat men naar de mens kijkt als persoon die op een betekenisvolle manier met relaties bezig is en op zijn/haar manier hiertoe een zinvolle bijdrage levert. .
- De empirische basis en de rol van onderzoek. Interpersoonlijke modellen (CMM, *Dialectical models of socialization* Kuczynski en De Mol, 2015). De hedendaagse inzichten zijn een combinatie van de creatieve theorieën uit het verleden en de empirische basis hiervoor door het gebruik van verfijnde, innovatieve onderzoeksmethoden. Hierbij wordt aandacht besteed aan de rol en de plaats van onderzoek (Buysse, De Mol, & Verhofstadt, 2008). Alles wat betekenis verleent, is context. (Sommige) onderzoekers beseffen dat invloed oneindig is,

maar dat ze niet anders kunnen dan afbakenen en reduceren want anders kunnen zij niet(s) onderzoeken. Onderzoek omvat dan ook hypothesen die verworven werden op een systematische en methodologisch verantwoorde manier: bijvoorbeeld kwalitatief onderzoek naar betekenis en context; observationeel onderzoek naar interactiepatronen en feedback; onderzoek in round-robin designs waarin individuele, relationele en groepeffecten kunnen worden geïsoleerd op basis van Social Relations Model analyses, onderzoek gebaseerd op CMM, onderzoek binnen een scientist-practitioner model ...

- Toepassingen binnen de hedendaagse socio-culturele context: wat is betekenisverlening van ouderschap, (in zijn varianten zoals donorouderschap, biologisch en sociaal ouderschap), gezinstransities, hedendaagse gezinsvormen, genderrollen, genderidentiteit, ... en welke sociale processen zijn belangrijk binnen partnerrelaties (stabiliteit en verandering, steun, conflict, empathie, hechting, attributies, seksualiteit, nonverbaal gedrag, ...) en binnen hedendaagse gezinsrelaties (sociale perspectieven, ouder - kind agency, circulariteit, feedbackprocessen, doing family, ...). Hierbij staat steeds de wisselwerking persoon - context (relatie, samenlevingsvorm, cultuur) centraal.
- Interpersoonlijke processen, psychopathologie en gezondheid: Daarnaast wordt uitgebreid stilgestaan bij hoe psychopathologie (angststoornissen, stemmingsstoornissen, agressie) en geestelijke gezondheid kan begrepen worden binnen interpersoonlijk modellen, onder meer binnen systeemtheoretische modellen (cf. de Palo Alto group en Laing), CMM, sociaal constructionisme en het cognitief-dialectisch kader waarbij gedrag telkens als een kenmerk van de relaties tussen een persoon en de omgeving wordt gezien in het hier en nu. Gedrag - ook afwijkend gedrag - komt voor omdat het hier en nu betekenis heeft.
- Klinische vertalingen van de kernconcepten binnen de verschillende systeem scholen ingedeeld volgens Carr (2023): gedrag (bijvoorbeeld MRI brief therapy); overtuigingen (bijvoorbeeld communicatieperspectief en narratieve therapie); context (bijvoorbeeld contextuele therapie).
- Samengevat geeft dit voor de 7 vragen:
 - Mens-zijn en menselijk functioneren: Elke mens is in staat om (intentioneel en niet-intentioneel) gedrag te stellen om een andere persoon te beïnvloeden, en heeft de mogelijkheid om deze relationele ervaringen te interpreteren en er betekenissen uit te construeren. De mens is op een betekenisvolle manier met relaties bezig en levert op zijn/haar manier hiertoe een zinvolle bijdrage.
 - Normaliteit en abnormaliteit: Gedrag (met inbegrip van betekenisverlening) wordt opgevat als een kenmerk van de relaties tussen een persoon en de omgeving in het hier en nu. Gedrag komt voor omdat het hier en nu betekenis heeft. Normaliteit en aangepastheid zijn contextafhankelijk. Zo wordt normaliteit uitgedaagd als het gaat rond samenlevingsvormen binnen culturele en historische context. Er is ook conceptuele continuïteit tussen normaliteit en abnormaliteit.
 - Etiologie en veerkracht: (on)aangepastheid is te begrijpen vanuit de complexe interactie tussen persoon en omgeving.
 - Kernconcepten: communicatie/invloed; context/samenhang; agency; bidirectionaliteit; hermeneutische wende; sociaal constructionisme; recursiviteit
 - Helpende/belemmerende factoren voor verandering (moderatoren): zien/beseffen van invloed; sense of agency; context(blindheid); zingeving (toekomstperspectief); charming loops/strafge loops ... Verandering gebeurt in de relatie individu - context.
 - Processen van verandering (mediatoren): Verandering kan via context (betekenisverlening, sociale perspectieven), relaties (communicatie, gedrag, feedback, taal, agency) of individu (sociale cognitie, attributie, sociale motivatie, competenties, sociale perceptie, ...). Hierbij ook aandacht voor niet-intentionele, niet-doelgerichte interpersoonlijke invloed.
 - Context. Alles wat betekenis verleent, dus ook sociale en biologische aspecten.

Begincompetenties

Eindcompetenties

- 1 De kernbegrippen (context/samenhang, agency, communicatie, recursiviteit, (Goedgekeurd)

bidirectionaliteit, interpretatieve wending (hermeneutic turn), (sociaal) constructionisme), theorieën (cognitief-dialectische theorie), theoretische referentiekaders (sociale cognitie, attributie, sociale motivatie, sociale perceptie, communicatietheorie, systeemtheorie, sociaal constructionisme), verklaringsmodellen (rol van interpersoonlijke modellen binnen bio-psycho-sociaal kader), methoden en technieken van de interpersoonlijke modellen in de psychologie, kennen en gebruiken.

- 2 Inzicht hebben in de eigen aard van de interpersoonlijke modellen in de psychologie (samenspel tussen persoon en context en dit zowel binnen-persoon als tussen-personen) en de wetenschappelijke praktijk (basistheorieën, recente interpretaties en empirische evidentie, toepassingen voor het begrijpen van psychopathologie en gezondheid).
- 3 Zich bewust zijn van de (historische) evolutie van het onderzoek binnen de interpersoonlijke modellen in de psychologie, met name de ontwikkeling van het vakgebied sinds Sullivan tot nu en de recente interpretaties met als voorbeeld coordinated management of meaning.
- 4 De onzekerheid, ambiguïteit en de grenzen van kennis uit de interpersoonlijke modellen appreciëren. Enerzijds ligt de nadruk op de rol van complexiteit van de relatie tussen persoon en context. Deze complexiteit is noodzakelijk om gedrag te begrijpen en kan niet worden gereduceerd. Anderzijds op de afbakening van het wetenschappelijk domein van de interpersoonlijke modellen het inzicht in de relatie tussen interpersoonlijke modellen en andere modellen in de psychologie.
- 5 Creativiteit tonen om verbanden en nieuwe gezichtspunten te ontdekken. De appreciatie van complexiteit in de interactie tussen persoon en context en de basisstelling binnen het interpersoonlijk perspectief dat verandering niet voorspelbaar is, laat toe om problemen vanuit verschillende standpunten te bekijken. Dit multiperspectivisme kunnen toepassen op het begrijpen van psychopathologie en gezondheid.

Creditcontractvoorwaarde

De toegang tot dit opleidingsonderdeel via creditcontract is open: de student houdt zelf rekening met voorkennis uitgedrukt in begincompetenties

Examencontractvoorwaarde

De toegang tot dit opleidingsonderdeel via examencontract is open

Didactische werkvormen

Hoorcollege

Toelichtingen bij de didactische werkvormen

Dit opleidingsonderdeel gaat uit van verantwoord gebruik van generatieve artificiële intelligentie (GAI). Tijdens de lessenreeks wordt toegelicht wat hieronder verstaan wordt.

Studiemateriaal

Type: Slides

Naam: Slides Interpersoonlijke Modellen in de Psychologie
Richtprijs: Gratis of betaald door opleiding
Optioneel: nee
Beschikbaar op Ufora : Ja
Online beschikbaar : Nee
Beschikbaar in de bibliotheek : Nee
Beschikbaar via studentenvereniging : Nee

Type: Andere

Naam: artikels
Richtprijs: Gratis of betaald door opleiding
Optioneel: nee
Beschikbaar op Ufora : Ja
Online beschikbaar : Nee
Beschikbaar in de bibliotheek : Nee
Beschikbaar via studentenvereniging : Nee
Gebruik en levensduur binnen het opleidingsonderdeel : niet van toepassing
Gebruik en levensduur binnen de opleiding : eenmalig
Gebruik en levensduur na de opleiding : af en toe

Referenties

Leermateriaal

De Mol, J., Reijmers, E., Verhofstadt, L., & Kuczynski, L. (2018). Reconstructing a sense of relational agency in family therapy. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 39, 54-66. doi: 10.1002/anzf.1278

Gergen, K. (1985). The Social Constructionist Movement in Modern Psychology. *American Psychologist*, 40, 3, 266-275.

Vakinhoudelijke studiebegeleiding

Evaluatiemomenten

periodegebonden en niet-periodegebonden evaluatie

Evaluatievormen bij periodegebonden evaluatie in de eerste examenperiode

Schriftelijke evaluatie met open vragen

Evaluatievormen bij periodegebonden evaluatie in de tweede examenperiode

Schriftelijke evaluatie met open vragen

Evaluatievormen bij niet-periodegebonden evaluatie

Werkstuk

Tweede examenkans in geval van niet-periodegebonden evaluatie

Examen in de tweede examenperiode is enkel mogelijk in gewijzigde vorm

Toelichtingen bij de evaluatievormen

De 7 vragen op basis waarvan de cursus is gestructureerd (zie inhoud en zie ook de andere vakken modellen in de psychologie) vormen ook de basis voor het schriftelijk examen.

Eindscoreberekening

De periodegebonden evaluatie telt mee voor 85% en de niet-periodegebonden evaluatie voor 15%. Deelname aan elk onderdeel van de evaluatie is verplicht.

Deelresultaten waarop de student minstens de helft van de punten verworven heeft, kunnen overgedragen worden naar een volgende examenperiode binnen hetzelfde academiejaar. Deelresultaten worden nooit afgerond.

'Het eindcijfer is het gewogen gemiddelde van de verschillende onderdelen.

Studenten kunnen voor dit opleidingsonderdeel enkel slagen wanneer ze voor alle onderdelen minimum 10/20 behalen.

Wanneer studenten voor minstens één van de onderdelen minder dan 10/20 behalen dan gelden onderstaande regels:

- Indien men voor minstens één onderdeel van de evaluatie een 8/20 of 9/20 behaalt, kan men niet slagen voor het geheel van het opleidingsonderdeel. Als de eindscore toch een cijfer van 10 of meer op 20 zou zijn, wordt dit teruggebracht tot het hoogste niet-geslaagd cijfer, nl. 9/20.
- Indien men voor minstens één onderdeel van de evaluatie minder dan 8/20 behaalt, kan men niet slagen voor het geheel van het opleidingsonderdeel. Als de eindscore toch een cijfer van 8 of meer op 20 zou zijn, wordt dit teruggebracht tot het hoogste niet-delibereerbare cijfer, nl. 7/20.'